

Міністерство освіти і науки України
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

04074. Київ, Вишгородська, 19

Тел. 430-02-60, 430-43-90

e-mail: nenc@nenc.gov.ua

14.05.2022

№ 74

Новий підхід до кінології в закладах позашкільної освіти

Сьогодні Україна потребує новітніх підходів до освітнього процесу в закладах освіти. Наразі заклади позашкільної освіти впроваджують нові методики формування всебічного розвитку особистості. Враховуючи нагальну потребу до нового підходу вивчення кінології та виховання собак-рятувальників, педагогічними працівниками Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді розроблена навчальна програма з позашкільної освіти «Юні кінологи-рятувальники».

Основна робота собак-рятувальників - виявляти на місцях катастрофи людей, які потрапили у завали, знаходити вибухонебезпечні предмети, гавкотом повідомляти про це провіднику.

Основна робота кінологів-рятувальників – виховати та навчити собаку виконувати команди та бути помічником у надзвичайних ситуаціях.

**Навчальна програма з позашкільної освіти
«Юні кінологи-рятувальники»**

Навчальна програма з позашкільної освіти «Юні кінологи-рятувальники» спрямована на еколого-натуралістичний напрям позашкільної освіти та реалізується в творчих учнівських об'єднаннях закладів позашкільної освіти. Навчальна програма «Юні кінологи-рятувальники» розрахована на здобувачів освіти віком 13-15 років.

Специфіка роботи гуртка обумовлює його кількісний склад: не більше 10-12 осіб.

Головна мета програми – формування ключових компетентностей особистості, створення умов для творчої самореалізації вихованців засобами кінології.

Основні завдання програми полягають у формуванні таких компетентностей:

- *пізнавальної* – забезпечення засвоєння вихованцями теоретичних основ дресирування собак, основних методів та прийомів в рятуванні;
- *практичної* – забезпечує знайомство з особливостями спеціальних технік виховання, дресирування і тренування собак, підготовку вихованців формує вміння отримувати, осмислювати та використовувати інформацію з різних джерел;

- *творчої* – забезпечує формування творчих здібностей в процесі вивчення основ кінології, прагнення до самоосвіти і самовдосконалення;
- *соціальної* – забезпечує дотримання принципів біологічної етики, усвідомлення концепції збалансованого розвитку, шляхів соціальної самореалізації; створює оптимальні умови для самореалізації та професійного самовизначення;
- *комунікативної* – забезпечує ефективне спілкування на професійні та загальнокультурні теми (в усній та писемній формі, рідною та іноземними мовами).

Навчальна програма передбачає два місяці навчання.

У змісті програми належна увага приділена вихованню етичного ставлення до тварин, формуванню основ і навичок безпеки життєдіяльності та поведінці в надзвичайних ситуаціях.

Залежно від змісту програми педагог може застосовувати різні методи занять (візуальні, аудіальні, кінестетичні) та форми організації занять (навчальні, виїзні, дослідницькі). Специфіка роботи гуртка обумовлює проведення індивідуальних занять.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові заняття, опитування, захист творчої роботи, участь у конкурсах, конференціях, зльотах, виставках, змаганнях, захист дослідницького проекту або формування портфолію. Керівник гуртка в установленому порядку може вносити зміни до розподілу навчального часу на вивчення окремих тем програми, враховуючи рівень підготовки, вік, інтереси вихованців, стан матеріально-технічної бази закладу, в якому працюють гуртки.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва розділу	Кількість годин		
		усього	теоретичних	практичних
1.	Вступ	4	2	2
2.	Анатомія і фізіологія собаки.	8	4	4
3.	Годування, утримання та догляд за собаками.	6	2	4
4.	Порядок і правила огляду собаки. Методи клінічного обстеження собак.	6	2	4
5.	Основи зоопсихології та дресирування собак.	12	2	10
Разом:		36	12	24

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (4 год.)

Теоретична частина. Історія рятувальної справи в Україні, професійні традиції. Зростання соціальної значимості професії рятувальника-кінолога. Інструктаж з техніки безпеки.

2. Анатомія і фізіологія собаки (8 год.)

Теоретична частина. Поняття про: будову кістки, скелету та суглобу; види з'єднання кісток. Анатомія та фізіологія нервової, м'язової, травної, дихальної, сечостатевої та серцево-судинної систем; органів відчуття, шкіри, похідних шкіри.

Практична частина. Робота з мікропрепаратами кісткової та м'язової тканин, крові. Дослідження будови органів відчуття, похідних шкіри та шерстяного покриву собаки.

Екскурсія на кафедру фізіології людини і тварини вищого навчального закладу.

3. Годування, утримання та догляд за собаками. (6 год.)

Теоретична частина. Особливості утримання собак у вольєрах та на прив'язі. Вплив умов утримання на працездатність собаки. Особливості утримання сук у період тічки. Основи догляду за собаками. Поживні речовини (білки, жири, вуглеводи, мінеральні речовини, мікроелементи, вітаміни) необхідні для організму собак. Характеристика основних продуктів, що застосовуються для годівлі собак. Норми харчування залежно від віку, фізіологічного стану, фізичного навантаження, пори року й умов утримання. Особливості травлення і харчові потреби цуценят, дорослих і старих собак, цінних самок та самок в період лактації.

Практична частина. Складання харчового раціону для собак залежно від віку, фізіологічного стану, фізичного навантаження, пори року й умов утримання. Можливі наслідки неправильного годування та утримання. Готові корми для собак: сухі, напіввологі і вологі. Особливості харчування готовими кормами.

4. Порядок і правила огляду собак. Методи клінічного обстеження собак. (6 год.)

Теоретична частина. Основні методи клінічного обстеження собаки (огляд, пальпація, вимірювання частоти пульсу та дихання, термометрія, аускультация). Ознаки здорової і хворої собаки. Поняття про незаразні і заразні хвороби собак. Заходи профілактики зараження і розповсюдження хвороб.

Практична частина. Проведення клінічного огляду тварин під керівництвом лікаря ветеринарної медицини. Постановка первинного діагнозу. Схеми клінічного дослідження тварин. Розробка календарю профілактичних щеплень.

5. Основи зоопсихології та дресирування (12 год.)

Теоретична частина. Навчання, виховання і дресирування собаки. Зоопсихологічні особливості поведінки собак. Взаємовідносини

дресирувальника і собаки. Як стати лідером для собаки та як сформувати міцний контакт з собакою незалежно від її віку та попередніх умов виховання. Структура центральної нервової системи. Властивості нейрона - збудження, поріг збудження. Взаємовідносини між нейронами. Гальмуючі нейрони. Ланцюги і сіті нейронів, їхні властивості (конвергенція, дивергенція, пластичність, зворотний позитивний і негативний зв'язок). Моделювання поведінки. Рефлекторна діяльність у собак. Поняття про рефлекс. Роботи І.П. Павлова. Зворотний зв'язок. Безумовні рефлексії. Рефлекторний акт. Реакція поведінки. Інстинкт. Умовні рефлексії. Механізм створення умовного рефлексу. Вербальні та невербальні форми комунікації з собакою. Емоційні стани собаки та способи їх регулювання. Правила формування умовних рефлексів та закріплення їх у довгостроковій пам'яті; Природжена діяльність організму. Схема організації інстинктивної поведінки. Генетичні фактори поведінки. Функціональна організація центральної нервової системи. Сенсорні системи мозку. Структурна та функціональна організація нейронів аналізаторів (первинні, вторинні, третинні проєкційні зони). Моделюючі системи мозку. Рухова система мозку. Потреби та мотивації. Значення потреб у навчанні і дресирувальному процесі. Домінуюча мотивація. Конкуренція мотивацій. Змішувана активність. Загальне уявлення про поведінку і дресирування собак. Класичний та оперативний способи навчання. Різниця між навичкою, сформованою на базі умовних рефлексів, та навичкою, сформованою на базі мисливського інстинкту. Основні правила застосування корекційних дій та мотиваційних об'єктів (стимулів та депривацій). Інтерпретація «мови рухів» та міміки собаки. Обмеження, які накладають на навчання і роботу собаки рівень потенціалу розумових і фізичних здібностей, стан здоров'я, соціалізація. Основні методи та методики підготовки пошуково-рятувальних собак в залежності від факторів зовнішнього середовища, віку собаки, ступеню її навченості та інших чинників. Патологія вищої нервової діяльності у собак. Зрив, невроз, гальмівна форма неврозу, збуджуюча форма неврозу, негативна форма неврозу, фобії, циркулярний невроз, екзематозна форма неврозу. Загальні помилки при дресируванні. Стресовий стан та його вплив на дресирувальний процес.

Практична частина. Обладнання дресирувального майданчика. Виконання вправ зі спеціального курсу дресирування. Виконання вправ з курсу дресирування собак пошукової служби. Виконання вправ з курсу дресирування собак рятувальної служби. Порядок ведення щоденника обліку тренувань. Властивості запаху, від чого залежить сприйняття собакою запаху та її працездатність.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- принципи організації собаківництва;
- методи племінної роботи у собаківництві;
- наукові принципи дресирування;

- загальний курс дресирування;
- спеціальні курси дресирування;
- історію собаківництва;
- методи та прийоми дресирування собак;
- типи нервової діяльності собаки;
- роль собак у житті людини.

Вихованці мають вміти і застосовувати:

- володіти курсами дресирування;
- володіти технікою безпеки поводження із собакою;
- надавати першу ветеринарну допомогу.

Вихованці мають набути досвід:

- кінологічної роботи на засадах біоетики;
- участі в кінологічних конкурсах, змаганнях;
- дистанційної комунікації по Інтернету.

Навчальна програма з позашкільної освіти «Юні кінологи-рятівники» стане у пригоді педагогічним працівникам закладам позашкільної та загальної середньої освіти. Допоможе оволодіти технікою дресирування, безпеки поводження з собакою та принципами гуманного ставлення до тварин.

Директор НЕНЦ

Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ